Pregó de Besalú 2013

Joan Vila

Benvolgut Sr Alcalde, benvolguts Srs Regidors, benvolguts Besaluencs tots.

Fa 8.000 dies que vinc a Besalú, l'equivalent a 22 anys, però, per a una persona que no és nascuda a aquí és molt difícil parlar del poble. Així que em permetreu que faci una volta extensa.

Som una societat hereva d'una gran barreja: des de l'avi més antic que coneixem aquí fa 450.000 anys, trobat a Taltaüll, fins la mandíbula de Banyoles fa 66.000 anys i les restes de la cova de Serinyà fa 22.000 anys, la nostra espècie ha anat evolucionant amb la fusió de gent arribada per mar (fenicis, grecs, romans), vinguda pel nord (celtes, visigots), o acostada pel sud (ibers i musulmans). Els grecs ens van ensenyar el comerç, els romans ens van lliurar la llengua i les lleis, i els celtes van fundar Bisul-dunum, segurament en la recerca de minerals cap el Pirineu i on van trobar el guix que utilitzaven per a la calç de la seva construcció. De tota aquesta barreja que configura el nostre ADN n'hi ha una de molt intensa, la de la gent occitana que va venir a Catalunya després de la pèrdua humana que va causar el període de la pesta negra entre els segles XIV i XV. S'estima que a la fi del segle XVI el 20% de la nostra població havia nascut a França, més a munt dels Pirineus.

Això és important per conèixer el nostre tarannà, com ens és de fàcil acceptar el nouvingut, com ens és de senzilla la integració d'un foraster, explica en bona part el conflicte que tenim amb la resta d'Espanya… i és important per la història que us explicaré.

La humanitat ha avançat a cop de descobriments. Primer va ser la ramaderia i l'agricultura que va fer *l'Homo Sapiens* cap al 8.000 aC. Després va venir l'edat del bronze, cap a l'any 1.800 aC., seguit de l'edat del ferro en el temps que es funda Besalú i quan comença a formar-se l'imperi romà. Els romans donen un impuls fort a la humanitat durant un mil·lenni. No es tornarà a fer un salt notable a la societat fins que el comerç internacional comença a rutllar a finals del segle XVII, que es veurà seguit per la revolució industrial dels segles XVIII i XIX. La revolució industrial és l'impuls més gran que ha tingut la humanitat fins avui i explica la societat del benestar tal i com la coneixem avui.

A França també hi va haver la revolució francesa que va significar la fi del feudalisme i la seva substitució per una república laica. Un francès que es deia Jean Grelon va emigrar des de la zona de Bordeus fins les nostres terres empès, sembla, per una persecució religiosa. Es va establir a Borgonyà, al costat de Banyoles. Sabia fabricar paper a mà, així que va aixecar un molí paperer al costat del riu Terri. Cada dia es llevava, triturava els draps de cotó amb els malls que eren moguts per la turbina que hi havia dins la llera del riu Terri, i començava la fabricació a mà full a full. Introduïa la forma dins la cuba plena de pasta, li donava un sacseig per formar millor el full i el tombava sobre un feltre. Anava fent un gran piló de fulls i feltres fins que l'alçada era suficient per entrar-lo en una premsa. Girant i prement el cargol de la premsa anava fent pressió per escórrer l'aigua dels fulls i dels feltres. A la sortida separava els fulls i els anava estenent un a un al pis de dalt on les finestres deixaven córrer l'aire per assecar el

paper. L'endemà podia recollir els fulls que havia penjat el dia anterior i així anava fent. La seva producció era d'uns 60 kg dia per cada persona que hi treballava.

Heus aquí, però, que amb la revolució industrial totes les feines que es feien artesanalment van passar a ser fetes per màquines. El 1850 va arribar la primera màquina de paper a Espanya, a Madrid, i els artesans paperers van veure com havien de competir amb fàbriques que tenien una producció de 600 kg/dia per cada treballador. Així que els molins es van haver d'espavilar si no volien morir. Prou que els polítics van intentar treure una llei per prohibir la indústria a l'any 1856, però no hi va haver res a fer, l'ona industrial era massa gran per frenar-la.

El nostre personatge, en Jean Grelon, en veure que el riu Terri no tenia prou cabal ni prou desnivell per accionar una màquina de paper va demanar la concessió de l'aprofitament d'aigua de al Fluvià davant can Bellsolà, cosa que li va ser donada a l'any 1878. Així va ser com va començar a construir la fàbrica de Besalú. Junt amb un altre soci de Barcelona en Sebastian Rosal, cunyat seu, van fundar la societat *Grelon y Rosal*. Van aixecar la resclosa i excavar el canal de més d'un quilòmetre fins a la fàbrica, van construir l'edifici i hi van muntar el conjunt de maquinària. Es va engegar el juliol de 1881 sota el nom comercial de *La Confianza* amb una producció de cap a 360 tones any, molt lluny de les 15 tones any que feia a Borgonyà.

A la mort de Juan Grelon el negoci va continuar en mans de la seva vídua sota el nom de *Rosal y herederos de Grelon y compañia*. La fàbrica anà passant per mans d'hereus i vídues fins que a l'any 1915 s'arrenda a Adrià Drou, també provinent de França, que va fer suspensió de pagaments a l'any 1926. El 1927 es torna arrendar a Josep Escatllar fins el 1959, any que aquest posa en marxa la seva pròpia fàbrica a can Surós.

Durant la guerra civil la fàbrica va passar completament desapercebuda i a l'any 1940 va patir l'aiguat més fort que es recorda, trencant el canal i emplenant de llot tota la màquina de paper. Van fer falta dos anys per poder-la tornar a posar en marxa. A l'engegada en Joan Vila Tarradell, el meu avi, anava cada setmana de Sarrià de Ter fins a Besalú en bicicleta per ajudar tècnicament a la fabricació de paper. A l'any 1960 es va formalitzar la societat *La Confianza – Pedro Llosas* en la que hi participava el Sr. Pere Llosas i l'empresa de la meva família. A partir d'aquell moment el meu pare va venir cada dia a Besalú. Llavors hi havia una plantilla de 17 persones. La producció a l'any 1961 va ser de 1.200 tones i la història des d'aquell moment és lenta però continuada, amb notes simpàtiques, com la compra col·lectiva de movilettes per a facilitar el desplaçament dels treballadors a la fàbrica.

L'any 1981, en plena crisi industrial provocada pel segon xoc petroler, va ser el moment de la meva arribada. Abans ja havia tingut ocasió d'acompanyar el meu pare a la fàbrica de tant en tant. Sobretot venia els diumenges quan hi havia obres, doncs al meu pare, com a mi mateix, li agradava molt veure com creixien les obres que feia. L'any de la meva arribada la producció va ser de 3.445 tones. En aquell moment vam haver de fer una suspensió de pagaments de facto i, així, sense capital, vam començar una nova etapa que ens ha portat fins avui. Cada any compràvem material d'ocasió que durant el mes d'agost muntàvem en les instal·lacions. Com en un formiguer, mica a mica va anar pujant la producció de la fàbrica i aquelles 3.400 tones s'han convertit en 43.000 tones avui amb 64 treballadors i arribaran a 65.000 tones d'aquí a uns quants anys amb 85

treballadors. La productivitat haurà passat des de les 70 tones per persona i dia de l'any 1961 fins a les 760 tones per persona i dia, unes 11 vegades més.

Em plau molt explicar com la fàbrica de La Confianza és la història de la revolució industrial al nostre territori, perquè aquest fet és la part més important de la civilització que ha portat a l'estat del benestar que tenim. És aquest camí el que tenim marcat, el de la superació permanent i el de l'aprofitament de tots els nous recursos tecnològics, per anar fent una darrera altra les revolucions industrials. Estem convençuts que ho estem fent i de que estem en el bon camí.

Heus aquí doncs, la història ens ensenya que som una barreja de gent provinent d'arreu d'Europa, sobretot de França i que el benestar és fruit dels guanys constants de productivitat provocat per les innovacions tecnològiques, sigui el desenvolupament de la ramaderia, el descobriment del bronze, del ferro, o de la revolució industrial. Ara estem fent un altre salt tecnològic endavant, i només permetrà aprofitar-lo el fet de mantenir l'esperit ben obert.

Avui, però, dia de la Festa Major, no és pas el dia de fer cap revolució. Avui és dia de joia i de passar-s'ho bé amb la família i amb els amics. Així que, besaluencs, us convido a celebrar la festa major amb salut i molta joia.

Bona festa major!